

– № 20. – С. 1461–1465. 7. Гессен В. М. Вопросы местного самоуправления / В. М. Гессен. – СПб.: Право, 1904. – 236 с. 8. Гордиенко Е. О. Харьковское городское самоуправление, нужды его и недостатки / Е. О. Гордиенко. – Х., 1884. – 29 с. 9. Максименко Д. П. Очерк деятельности Харьковского городского общественного управления по начальному народному образованию, 1871–1901 гг. / Д. П. Максименко. – Х.: Типолитография Петрова, 1903. – 136 с. 10. Михайловский А. Реформа городского самоуправления в России / А. Михайловский. – М.: Польза, 1908. – 110 с. 11. Мыш М. И. Городское положение 11 июня 1892 года с относящимися к нему узаконениями, судебными и правительственными разъяснениями / М. И. Мыш. – 8-е изд., испр. и значительно доп. – СПб., 1915. – 1298 с. 12. Немчинов В. И. Городское самоуправление по действующему русскому законодательству / В. И. Немчинов. – М.: Издание В. М. Саблина, 1912. – 395 с. 13. Пажитнов К. А. Великие реформы шестидесятих годов в их прошлом и настоящем. Городское и земское самоуправление / К. А. Пажитнов. – СПб: Печатный Труд, 1911. – 116 с. 14. Семёнов Д. Д. Городское самоуправление. Очерки и опыты / Д. Д. Семёнов. – СПб: Электро-типография Н. Я. Стойковой, 1901. – 387 с. 15. Сумцов Н. Ф. А. К. Погорелко / Н. Ф. Сумцов. – Х., 1913. – 8 с. 16. Сумцов Н. Ф. Егор Степанович Гордиенко. Некролог / Н. Ф. Сумцов. – Х., 1908. – 8 с. 17. Тотомианц В. С. Муниципализация промышленных предприятий / В. С. Тотомианц. – М.: Книжное дело, 1902. – 176 с. 18. Тотомианц В. С. Самоуправление и городское хозяйство / В. С. Тотомианц. – СПб: Вестник знаний, 1910. – 80 с. 19. Шрейдер Г. И. Наше городское и общественное управление: этюды, очерки и заметки / Г. И. Шрейдер. – СПб.: Восток, 1902. – 337 с.

Анастасия Мясникова

МУНИЦИПАЛЬНАЯ ВЛАСТЬ ГОРОДА ХАРЬКОВА (1871–1917 ГГ.) В РАБОТАХ ДОРЕВОЛЮЦИОННЫХ ИССЛЕДОВАТЕЛЕЙ

В статье раскрывается историографический вопрос развития и деятельности муниципальной власти города Харькова в период с 1871 – по 1917 гг. в контексте дореволюционных исследований. Анализируется процесс становления и функционирования органов местного самоуправления г. Харькова в дореволюционной историографии.

Ключевые слова: город Харьков, муниципальная власть, дореволюционная историография, самоуправление, исследования.

Anastasia Miasnikova

MUNICIPAL POWER OF CITY OF KHARKIV (1871–1917) IN LABOURS OF PRE-REVOLUTION AUTHORS

In the article the historiography question of development and activity of municipal power of city of Kharkov is examined in a period from 1871 to 1917 in the context of pre-revolution researches. Illumination of becoming and functioning of organs of local self-government of Kharkov is analyzed in pre-revolution historiography.

Key words: city Kharkov, municipal power, pre-revolution historiography, municipality, research.

УДК 796.032.2 «XX»

Андрій Сова

ОЛІМПІЙСЬКА ТЕМАТИКА НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ СОКІЛЬСЬКИХ ВИДАНЬ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті аналізуються публікації українських журналістів з олімпійської тематики, розміщені на сторінках львівських сокільських видань «Сокільські Вісти» та «Вісти з Запорожжя». Основна увага приділена Іванові Боберському як першому і основному дописувачу та популяризатору олімпійської ідеї серед українців.

Ключові слова: Львів, Олімпійські ігри, олімпійська тематика, сокільські видання, Іван Боберський.

З часу відновлення Олімпійських ігор сучасності та заснування Міжнародного Олімпійського Комітету (далі – МОК), незважаючи на перебування українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, українці цікавилися міжнародним олімпійським рухом і долучалися до нього. У Галичині впродовж першої третини ХХ ст. в українській періодиці були опубліковані численні замітки, статті, роздуми з олімпійської проблематики та репортажі з Олімпійських ігор. Серед відомих журналістів того часу можна виокремити професора Івана Боберського, Миколу Масюкевича, Степана Гайдучка, Тараса Франка, Едварда Жарського та ін. [1]. Їхня творча спадщина вимагає у сучасних дослідників прискіпливої і ґрунтовної уваги та аналізу. Чимало їх праць й досі невідомі не тільки широкому загалу, а й вузькому колу фахівців. З огляду на це дана тема є актуальною. У

пропонованій статті зроблена чи не перша спроба в українській історіографії дослідження публікацій українських журналістів з олімпійської тематики, розміщених на сторінках львівських сокільських видань – «Сокільські Вісти» та «Вісти з Запорожа». Основна увага приділена І. Боберському як першому і основному дописувачу та популяризатору олімпійської ідеї серед українців.

У кінці XIX – початку XX ст. товариство «Сокіл» (з 1909 р. – «Сокіл-Батько»), за підрахунками фахівця тіловиховання і спорту С. Гайдучка видало 70 різних видань: статuti, календарі, «правильники», брошури, науково-методичні праці з питань фізичного виховання і спорту тощо [2]. У контексті теми, яка досліджується, особливу увагу привертають сокільські часописи та календар «Вісти з Запорожа» на 1914 р. Саме в них вдалося віднайти публікації на олімпійську тематику.

На початку XX ст. зусиллями членів «Сокола-Батька» у Львові виходили друком «Сокільські Вісти» та «Вісти з Запорожа». Значних зусиль до цього доклав член товариства «Сокіл» (з 3 жовтня 1901 р.) [3–4], голова «Сокола-Батька» (з 26 серпня 1908 р. – по 21 листопада 1918 р.) [5], професор Академічної гімназії та гімназії сестер-василіянок у Львові, І. Боберський. За його безпосередньої участі «Сокільські Вісти», як додаток до «політичної, просвітної і господарської часописі» «Свобода», видавалися упродовж січня-липня 1909 р. Всього світ побачило 29 номерів Упродовж 1910 р. сокільський часопис під назвою «Вісти з Запорожа» (61 число) виходив друком, як додаток до «ілюстрованої, популярно-просвітної, політичної й літературної часописі» «Народне Слово». Упродовж 1911–1914 рр. «Вісти з Запорожа» видавалися як самостійний часопис. Зауважимо, що 23 січня 1911 р. на XV звичайному засіданні старшина гімнастичного товариства «Сокіл-Батько» у Львові обговорювала питання видавництва самостійного сокільського часопису. Існувало дві думки, щодо назви майбутнього видання: «Малиновий Прапор» (таку думку обстоював С. Демидчук) та «Вісти з Запорожа» (голова «Сокола-Батька» – І. Боберський). У ході дискусії перемогу здобула назва «Вісти з Запорожа», що нав'язувала до традицій українського козацтва [6]. При часописі виходив додаток «Пластовий Табор», що висвітлював історію пластового руху в Львові та Галичині [7]. Постійними рубриками «Вістий з Запорожа» були: «Огляд», «Переписка», «Житє наших Соколів», «Пригадки», «Дописи», «Що є зле?», «Від редакції», «Прикази до здвигу», «Оповідки» тощо [8].

Тематика олімпійських ігор з'явилася на сторінках українських сокільських видань завдяки І. Боберському ще декілька років перед Першою світовою війною. У цей час він знав у Галичині та за її межами як основоположник української тіловиховної і спортової традиції (організатор, фундатор, теоретик і практик), педагог, журналіст, організатор, громадський діяч, розробник української спортової та військової термінології тощо. У багатьох своїх публічних виступах та публікаціях І. Боберський апелював до олімпійських ідей, досягнень олімпійців, олімпійського руху тощо. Показовим у цьому відношенні стала його доповідь на гімнастично-вокальному виступі Українського спортивного кружка (далі – УСК) (проводив діяльність на базі Академічної гімназії у Львові та її філії), який відбувся 3 квітня 1909 р. у рухівні (спортовому залі) «Сокола-Батька» на вул. Руській, 20 [9]. Програма заходу включала: виступи руховиків (8 точок), декламацію, виступ хору, гру на скрипці. На гімнастично-вокальному вечорі виступив опікун УСК І. Боберський. У промові, опублікованій 12 травня 1909 р. у «Сокільських Вістях» він наголошував: «Послідні олімпійські змагання, четверті з ряду, відбули 1908 р. в Лондоні. Найбільше побідників було межі Англійцями і Американами. Се звучить як з казки, коли чуємо, що Porter виконав скок в гору на 1 м 96 см., Sheridan кинув диском на 40 м. 92 см., Irons скочив в даль на 7 м 48 см., Voigt перебіг вісім кілометрів в 25 мінутах і 12 секундах, Larner перебув ходом 3.500 метрів в 14 мінутах 55 секундах. Англійська і американська молодіж управляє ревно гри, забави і всякі спорти. Не дивно, що Англійці є здоровим і енергічним народом. Спортom і грами гартують завчасу силу волі, розвивають витривалість, рухливість і підприємчивість. Тоті прикмети рішають опісля про силу їх держави, яка є тепер першою державою на кули земській. Ми бажаємо піти їх дорогою. Нинішний виступ «Спортового Кружка» І. української гімназії у Львові є малим доказом, що хочемо бути кріпкі духом і кріпкі тілом, бо наша вітчизна потребує не лише людий розумних але також здорових, рішучих і завзятих» [10].

У іншій статті, опублікованій у «Вістях з Запорожа» 11 лютого 1910 р. невідомий автор під криптонімом «ик» (можливо цим криптонімом, що ймовірно розшифровується – «руховик», підписувався саме професор І. Боберський) так писав про руханково-звуковий виступ УСК, який відбувся 6 лютого в рухівні «Сокола-Батька» [11] (вул. Руська, 20): «Але в заводовім кутику хочемо поговорити про се, що еще належить усунути, щоби осяг був так взірцевий, що вправляюча чета могла би мірити ся на міжнародних олімпійських змаганнях з четами других народів. Постава і хід!! Груді вперед, шия прямо, чоло вперед, очи просто себе, руки гойдають ся природно, ноги ступають легко, ліва нога у всіх рівночасно. Видці бачили як деякі рядовики йшли горбато, хвіляли ся на боки як старий віз. Шведи побідили на олімпійських змаганнях гарним ходом! По тримі грудий і шиї, по русі рук і ніг пізнати зараз, чи хто розумно плекає красу свого тіла. Цілюю не є карколомна або покладана вправа на кони або на дручку, але цілюю є передовсім здоровле тіла і краса постави та рухів. Маємо

осягнути се, що коли який Українець перейде ся бульварами в Парижи то переходячі скажуть: Яка гарна постава, се певно якийсь Швед або Українець. [...] Цілість виступу випала гарно. Програма з 9 руханкових а 5 звукових точок і промови пішла скоро, без нудних перерв» [12].

Особливу увагу І. Боберського привернули V Олімпійські ігри, які відбувалися упродовж 5 травня – 22 липня 1912 р. у Стокгольмі (Швеція). Нагадаємо, що в цій Олімпіаді взяло участь 2541 спортсменів (з них – 2484 чоловіків та 57 жінок) з 28 країн, які розіграли 102 комплекти медалей в 14 видах спорту [13]. Публікаціями на олімпійську тематику І. Боберський хотів зацікавити членів українських руханково-спортових товариств (гімнастичне товариство «Сокіл-Батько», УСК, спортове товариство «Україна», «Змаговий союз» у Львові) та українців Східної Галичини.

У сокільському часописі «Вісти з Запорожа» І. Боберський подав чотири інформаційні замітки, які датуються 30 квітня 1911 р. [14], 30 січня 1912 р. [15], 30 травня 1912 р. [16] та 31 липня 1912 р. [17]. У першій замітці він писав: «Олімпійські змагання відбудуться в р. 1912 в Штокгольмі. Змагання в легкій атлетиці визначені на 6–15 червня. 1. Біг на 100 м, 200 м, 400 м, 800 м, 1500 м, 5000 м; біг на вперейми 8000 м, біг через ворині 110 м; марафонський біг через 42 кілометрів; біг дружин (пять людей) через 3000 м, гінці на 400 м (4 люда по 100 м), гінці на 1600 м (4 люда по 400 м). – 2. Хід через 10.000 м. – 3. Скок в гору, в довжину, жердковий скок, трискок. – 4. Мет ратищем, кружком, молотом; стусан тягарем. – 5. Пятибій: скок в даль з розбігом, мет кружком, біг на 200 м, мет ратищем, біг на 1500 м. – 6. Десятибій: біг на 100 м, скок в даль з розбігом, стусан тягарем, скок в гору з розбігом, біг на 400 м, мет кружком, скок жердковий в гору, мет ратищем, біг на 1500 м. – Розписані є змагання зі всіх інших галузей спорту і рухових гор. Подаєм нині лише тоті роди спорту, до яких могла би зголошувати ся і наша мололодіж та подбати, щоби і тою дорогою пригадати Европі, що не даємо ся обставинам придавати» [14].

У другій замітці розміщено інформацію про олімпійські види спорту та вартість подорожі зі Львова до Стокгольму, яка становила 80 корон. У третій подано кількість «змаговців» (учасників) Олімпійських ігор, зокрема від Англії – 325, Російської імперії – 225, Німеччини – 210, Австрії – 95, Греції – 20, Туреччини – 4, Сербії – 10, Швейцарії – 8. За словами автора замітки, «Всі часті світа шлють велике число учасників до змагань» [16]. У четвертій замітці І. Боберський навіз результати спортсменів з різних видів спорту, а також зазначив про те, що «чужинці жалували ся на сторонничість шведських судців» [17, с. 11].

Вже у 1913 р. у календарі «Вісти з Запорожа» (наклад якого становив 5 тис. примірників) з'являється стаття І. Боберського під назвою «Олімпійські змагання» [18], у якій він згадав про ініціатора відродження Олімпійських ігор сучасності П'єра де Кубертена, подав відомості про МОК (створений 1894 р.) та результати, здобуті спортсменами у різних видах спортивних змагань на I–V Олімпійських іграх (I – Афіни (Греція), II – Париж (Франція), III – Сент-Луїс (США), IV – Лондон (Велика Британія), V – Стокгольм (Швеція)). Його роздуми викликані підсумками Олімпійських ігор, які відбулися 1912 р. у Стокгольмі. І. Боберський висловив сподівання про участь спортсменів незалежної України в цих престижних міжнародних змаганнях: «Чи хто відгадає, коли Українці возьмуть участь в олімпійських змаганнях? Фінляндці гнетені Росією могли вислати велике число змаговців до Штокгольму. Нам також нічо і ніхто не стоїть на дорозі, щоби на тім поли доказати світови, що живемо і працюємо. Можемо пригадувати ся на тім поли совісти Европи. Пильному робітникови найде ся всюди поле до попису і до побіди. Пильного робітника кожний поважає» [18, с. 68].

Мрія професора І. Боберського так і не збулася за його життя. Сам же він у 1936 р. мав змогу у лютому 1936 р. побувати на IV зимових Олімпійських іграх в Гарміш-Партенкірхені, а у серпні цього ж року на Іграх XI Олімпіади у Берліні. Результатом цих поїздок були відповідні публікації в українських часописах Галичини та української діаспори.

У сокільській періодиці початку ХХ ст. на означення здвигів чи злетів, які проводилися сокільськими товариствами у Європі часом використовувався термін «олімпіада». Так, член товариства «Сокіл-Батько», вихованець І. Боберського – С. Гайдучок в одній із своїх публікацій «VI Олімпіада в Празі» називає VI Всесокільський здвиг у Празі, який тривав упродовж 28 червня – 1 липня 1912 р., Олімпіадою [19]. Зауважимо, що VI Всесокільський здвиг у Празі організував Союз слов'янського сокілства. На той час до його складу входили такі союзи: чеський (95300 тис. членів), польський (24688 тис. членів), хорватський (13 тис. членів), словенський (7916 тис. членів), болгарський (6 тис. членів), сербський (3812 тис. членів). На Всесокільський здвиг прибули делегації від росіян (700 осіб), англійців, французів, американців та українців. 30 червня 1912 р. у святковому поході у Празі взяло участь 17712 тис. соколів в одностроях, 159 соколів на конях, 314 прапорів, 8 оркестрів. Українська делегація з прапором «Сокола-Батька» була у складі однієї чоти під проводом І. Боберського, Л. Цегельського, М. Волошина і С. Гайдучка.

Таким чином, завдяки публікаціям І. Боберського на сторінках української сокільської преси «Сокільські Вісти», «Вісти з Запорожа» та «Календаря «Вістий з Запорожа» на 1914 рік» ще перед

Першою світовою війною українці Австро-Угорщини змогли краще ознайомитись з ідеями міжнародного олімпійського руху та його змаганнями – олімпійськими іграми. Ці матеріали спонукали сучасників до ґрунтовнішого вивчення історії олімпійського руху та сприяли зацікавленню олімпійською тематикою. Результатом цього стало те, що на IV зимові Олімпійські ігри в Гарміш-Партенкірхені та XI Олімпійські ігри в Берліні поїхали фахові українські журналісти (І. Боберський та М. Масюкевич), а олімпійська тематика стала невід'ємною на шпальтах провідних українських газет та часописів Східної Галичини 1936 р. таких, як «Сокільські Вісти», «Діло», «Новий час», «Життя і знання» та ін. Це в свою чергу спонукало українську спільноту і українську діаспору до визрівання власних олімпійських прагнень, що вдалося реалізувати після 1991 р. – з проголошенням незалежності України.

Список використаних джерел

1. 120-річчя заснування Міжнародного олімпійського комітету та 20-річчя першого виступу Національної збірної України на XVII зимових Олімпійських іграх у Ліллекхамері. Листівка / Авт.: Я. Тимчак, А. Сова. – Львів: ЛДУФК, 2014. – Вип. 12. – 2 с. 2. Гайдучок С. Пів століття сокільських видань / С. Гайдучок. – Львів, 1937. – С. 3–19. 3. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІЛ України), ф. 312, оп. 1, спр. 38, арк. 144. 4. ЦДАІЛ України, ф. 312, оп. 1, спр. 154, арк. 2 зв. 5. Там само, ф. 366, оп. 1, спр. 12, арк. 81. 6. Там само, 312, оп. 1, спр. 41, арк. 80–80 зв. 7. Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт» / А. Сова // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць. – Львів, 2014. – Вип. 15. – С. 85–95. 8. Сова А. «Вісти з Запорожжя» / А. Сова // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького та І. Підкови. – Львів: «Літопис», 2007. – Т. 1. – С. 397–398. 9. Гімнастично-вокальний виступ // Сокільські Вісти. – Львів, 1909. – 17 цвітня. – Чис. 15 // Свобода. Політична, просвітна і господарська часопись. – Львів, 1909. – 17 цвітня. – Чис. 15. – С. 4. 10. Боберський І. Вступне слово на руховім виступі «Спортового кружка» у Львові / І. Боберський // Сокільські Вісти. – Львів, 1909. – 12 мая. – Чис. 19 // Свобода. Політична, просвітна і господарська часопись. – Львів, 1909. – 13 мая. – Чис. 19. – С. 3. 11. Ученики академічної гімназії у Львові // Народне Слово. Ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись. – Львів, 1910. – 3 лютого. – Чис. 320. – С. 7. 12. ик. Руханково-звуковий виступ спортивного кружка акад. гімназії у Львові / ик // Вісти з Запорожжя. – Львів, 1910. – 10 січня. – Чис. 6 // Народне Слово. Ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись. – Львів, 1910. – 11 лютого. – Чис. 323–324. – С. 14. 13. Олимпийская энциклопедия / Гл. ред. С. П. Павлов. – М., 1980. – С. 290–293. 14. [Боберський І.]. Олімпійські змагання / І. Боберський // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових і пожарних товариств. – Львів, 1911. – 30 цвітня. – Чис. 56. – С. 7. 15. [Боберський І.]. Олімпійські змагання 1912 р. / І. Боберський // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств. – Львів, 1912. – 30 січня. – Чис. 65. – С. 7. 16. [Боберський І.]. Олімпійські змагання / І. Боберський // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств. – Львів, 1912. – 30 мая. – Чис. 69. Мандрівне число. – С. 7. 17. [Боберський І.]. Олімпійські змагання / І. Боберський // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств. – Львів, 1912. – 31 липня. – Чис. 71. – С. 10–11. 18. [Боберський І.]. Олімпійські змагання / І. Боберський // Календар «Вістий з Запорожжя» на 1914 рік. – Львів: Наклад редакції «Вістий з Запорожжя», 1913. – С. 64–68. 19. Гайдучок С. VI. Олімпіада в Празі / С. Гайдучок // Вісти з Запорожжя. Часопись руханкових, змагових, мандрівних і пожарних товариств. – Львів, 1912. – 31 липня. – Чис. 71. – С. 4–5.

Андрей Сова

ОЛИМПИЙСКАЯ ТЕМАТИКА НА СТРАНИЦАХ УКРАИНСКИХ СОКОЛЬСКИХ ИЗДАНИЙ ВНАЧАЛЕ XX В.

В статье анализируются публикации украинских журналистов с олимпийской тематики, размещены на страницах львовских сокольских изданий «Сокильски Вести» и «Вести с Запорожжя». Основное внимание уделено Ивану Боберскому как первому и основному автору и популяризатору олимпийской идеи среди украинцев.

Ключевые слова: Львов, Олимпийские игры, олимпийская тематика, сокольские издания, Иван Боберский.

Andriy Sova

OLYMPIC SUBJECTS ON THE PAGES OF UKRAINIAN SOKILSKYKH EDITIONS EARLY IN XXth CENTURY

The publications of Ukrainian journalists with Olympic thematics are available on the the pages of Lviv Sokil's publications «Sokilski News» and «News from Zaporozha» are analyzed in the article. The main attention is given to Ivan Boberskyi as the first and main correspondent and popularizer of the Olympic idea among Ukrainians.

Key words: Lviv, Olympic Games, the Olympic thematics, Sokil's publications, Ivan Boberskyi.